

Figyelem: az oldal eredeti nyelvű változata [de](#) nemrég módosult. Az Ön által kiválasztott nyelvi változatot most készítik fordítóink.

angol

Az oldal jelenleg a következő nyelveken olvasható.

Swipe to change

Fizetésképtelenség/csőd

Németország

Bevezetés

Németországban a fizetésképtelenséget és a fizetésképtelenségi eljárásokat szabályozó jogszabály a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény (*Insolvenzordnung* – a továbbiakban: InsO), amely 1999. január 1-jén lépett hatályba. A fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény sajátossága, hogy nemcsak eljárásjogi, hanem anyagi jogi rendelkezéseket is tartalmaz. Például a fizetésképtelenségi eljárás megindításának joghatásait meghatározó rendelkezések anyagi jogi jellegűek (az InsO 80–147. szakasza).

A fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény elsődleges célja az adós hitelezőinek kollektív kielégítése az adós vagyonának értékesítése és a bevétel felosztása vagy – különösen a vállalkozás folytatása érdekében – a fizetésképtelenségi tervben rögzített alternatív megállapodás elérése révén (az InsO 1. szakaszának első mondata). A „kollektív kielégítés” (*gemeinschaftliche Befriedigung*) azt jelenti, hogy a hitelezők főszabály szerint a követeléseik arányában kapnak kielégítést. Ezenfelül a fizetésképtelenségi eljárások célja, hogy a becsületes adósok számára lehetőséget adjanak a fennmaradó tartozásaik alóli mentesülésre (az InsO 1. szakaszának második mondata).

A hitelezőkkel való egyenlő bánásmód elvén túl a német fizetésképtelenségi eljárások meghatározó alapelve a hitelezői autonómia (*Gläubigerautonomie*) elve. A hitelezők széles körű jogosultságokkal rendelkeznek az eljárás alakítására, különös tekintettel az adós vagyona értékesítésének módjára. A hitelezők a fizetésképtelenségi eljárás konkrét formáját is meghatározzák, mivel a rendes eljáráson felül a törvény a biztosítékkal rendelkező és a nem elsőbbségi hitelezők számára lehetővé teszi, hogy autonómiájukat olyan fizetésképtelenségi terv elkészítése útján gyakorolják, amely eltér a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény rendelkezéseitől abból a célból, hogy a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon értékesítését, az érdekelt felek közötti felosztását, a fizetésképtelenségi eljárás menetét és az adósnak a fizetésképtelenségi eljárás befejezését követően fennmaradó felelősségét rendezzék. A fizetésképtelenségi terv különösen fontos a vállalkozás szerkezetátalakítása esetén, habár a vállalkozás felszámolásának is keretet biztosíthat. A fizetésképtelenségi eljárásra vonatkozó német jogszabályt az egységesség elve is jellemzi. Ez azt jelenti, hogy a szerkezetátalakításról és a felszámolásról szóló törvény (*Gesetz für Sanierung und Liquidation*) nem rendelkezik különálló eljárástípusokról. A felszámolás és a szerkezetátalakítása is lefolytatható a rendes eljárás vagy a fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárás útján.

1 Ki ellen indítható fizetésképtelenségi eljárás?

Fizetésképtelenségi eljárás indítható bármely természetes vagy jogi személy vagyona akkor is, ha a szóban forgó személy nem folytat kereskedelmi vagy önálló vállalkozói szakmai tevékenységet (az ilyen tevékenységet nem folytató természetes személy „fogyasztónak” minősül). Fizetésképtelenségi eljárás jogi személyiség nélküli társaság (pl. közkereseti társaság (*offene Handelsgesellschaft*) vagy betéti társaság (*Kommanditgesellschaft*) vagyona, vagy önálló vagyontömegre, például elhunyt személy hagyatékára is indítható. Közjogi jogi személyek esetében a törvény 12. szakaszában foglalt különös rendelkezés az irányadó, amely rögzíti, hogy nem indítható fizetésképtelenségi eljárás a szövetségi kormány vagy valamely *Land* vagyona (az InsO 12. szakasza (1) bekezdésének 1. pontja).

2 Mik a fizetésképtelenségi eljárás megindításának feltételei?

Fizetésképtelenségi eljárás kizárólag kérelemre indulhat, hatóság hivatalból nem indíthatja meg. A kérelmet az adós vagy valamely hitelező terjesztheti elő. A bíróságnak és az adósnak a túl korán vagy kizárólag károkozás céljából előterjesztett kérelmekkel szembeni védelme érdekében a kérelmet előterjesztő hitelezőnek hitelt érdemlően bizonyítania kell, hogy a fizetésképtelenség megállapítását megalapozó körülmények állnak fenn, és hogy a hitelező ténylegesen rendelkezik követeléssel.

Tőketársaság fizetésképtelensége esetén az ügyvezető szerv köteles fizetésképtelenségi eljárás iránti kérelmet előterjeszteni, ellenkező esetben büntetéssel sújtják. Ezen előírás megszegése esetén a hitelezők kártérítési iránti keresetet is előterjeszhetnek. Amennyiben valamely válsághelyzetben levő adós felróható magatartást tanúsít, bizonyos körülmények között büntetőjogi felelőssége merülhet fel (a büntető törvénykönyv [*Strafgesetzbuch*] 283. és azt követő szakaszai).

A fizetésképtelenségi eljárás megindításának általános oka a fizetésre való képtelenség. Az adós akkor fizetésképtelen, ha nincs olyan helyzetben, hogy fizetési kötelezettségeit azok esedékessé válásakor teljesítse; a fizetésképtelenséget főszabály szerint vélelmezni kell, ha az adós beszüntette a kifizetések teljesítését (az InsO 17. szakaszának (2) bekezdése). Amennyiben az adós jogi személy vagy olyan társaság, amelyben a tagok egyike sem korlátlan felelősségű természetes személy, az eljárás túlzott eladósodottság miatt is megindítható. Túlzott eladósodottság akkor áll fenn, ha az adós vagyona már nem fedezi a fennálló kötelezettségeket, kivéve, ha az adott körülmények között igen valószínű a vállalkozás folytatása (az InsO 19. szakaszának (2) bekezdése). Amennyiben a körülmények alapján magas a vállalkozás folytatásának valószínűsége, ezt alapul kell venni az adós vagyona értékének felmérése során. Kérelmet az adós is előterjeszthet, ha fizetésképtelenség fenyegeti (az InsO 18. szakaszának (1) bekezdése). Az adós akkor tekinthető fizetésképtelenség által fenyegetettnek, ha valószínű, hogy a fennálló kötelezettségeit az esedékessé válásuk napján nem tudja teljesíteni (az InsO 18. szakaszának (2) bekezdése).

A fizetésképtelenségi eljárás finanszírozásának is biztosítottnak kell lennie. Ezért a fizetésképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem elutasítására kerül sor, ha az adós vagyona valószínűleg nem képes fedezni az eljárás költségeit (az InsO 26. szakasza (1) bekezdésének első mondata).

A feltételek teljesülése esetén a fizetésképtelenségi ügyekben hatáskörrel rendelkező vagy „fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság” (*Insolvenzgericht*) az eljárás megindításáról szóló határozatot hoz, amelyet közzétesz. A bíróság a nyilvános hirdetményt az interneten teszi közzé (<http://www.insolvenzbekanntmachungen.de/>). Az eljárás megindításáról szóló határozatban a bíróság felhívja a nem elsőbbségi hitelezőket, hogy adott határidőn belül jelentsék be követeléseiket a felszámolóknak. A bíróság határnapot tűz ki olyan gyűlés megtartására, amelyen a hitelezők a felszámoló jelentése alapján döntést hoznak a fizetésképtelenségi eljárás folytatásának irányáról és tárgyalási időpontot határoznak meg a bejelentett követelések megvizsgálása céljából.

A bevezetésben már említettek szerint a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény nem ír elő önálló eljárástípusokat a szerkezetátalakítás és a felszámolás esetére. A rendes eljáráson felül a törvény fizetésképtelenségi terv útján is lehetővé teszi a felszámolást vagy szerkezetátalakítást.

A fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság ellenőrzi, hogy teljesülnek-e az eljárás megindításának feltételei, ami némi időbe telhet, továbbá az eljárás megindításával a bíróság megtesz minden olyan ideiglenes intézkedést, amely szükségesnek tűnik az adós pénzügyi helyzete olyan megváltozásának elkerüléséhez, amely a kérelem elbírálásának folyamatban léte alatt sérelmes lehet a hitelezők számára (az InsO 21. szakasza (1) bekezdésének első mondata). Gyakorlatilag a bíróság ideiglenes vagyonfelügyelőt (*vorläufiger Insolvenzverwalter*) nevez ki, aki „gyenge” vagy „erős” pozícióval rendelkezhet. „Gyenge pozíciójú” ideiglenes vagyonfelügyelő kinevezése esetén az adós rendelkezési joga megmarad, és a felszámoló konkrét kötelezettségeit a bíróság határozza meg, habár ezek nem haladhatják meg az erős pozíciójú ideiglenes vagyonfelügyelő kötelezettségeit (az InsO 22. szakasza (2) bekezdésének második mondata). A bíróság például elrendelheti, hogy az adós érvényesen kizárólag a felszámoló jóváhagyásával rendelkezhet. A gyenge pozíciójú ideiglenes vagyonfelügyelő kinevezése nem eredményezi a folyamatban levő jogviták félbeszakadását (BGH NZG 1999., 939., 940.). Az ideiglenes vagyonfelügyelő „erős” pozícióval rendelkezik, ha a bíróság az adóst minden rendelkezéstől általánosan eltiltja oly módon, hogy az adós vagyonának kezelésére és azzal való rendelkezésre a felszámoló jogosult (az InsO 22. szakasza (1) bekezdésének első mondata).

3 Mely a vagyontárgyak képezik a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon részét? Miként kezelik az adós által a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően szerzett vagy rá háramló vagyontárgyakat?

A fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon (*Insolvenzmasse*) az eljárás megindításának napján az adós tulajdonában álló, valamint az adós által az eljárás időtartama alatt (azaz az eljárás befejezéséig vagy megszüntetéséig) megszerzett eszközöket foglalja magában. Ez a vagyon nem foglalja magában az adós személyéhez szorosan fűződő jogokat és a zár alá vétellel nem érintett tárgyakat, mivel azok önálló végrehajtási eljárásnak sem képezhetik tárgyát. Például a megszerzett jövedelem csak az adós létfenntartásához szükséges szintet meghaladó mértékben képezi részét a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonnak. A felszámoló akár fel is szabadíthat eszközöket, amelyek ezt követően az adós saját vagyonának részét képezik és nem vehetők zár alá. A német jogban a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon részét képező eszközök kezeléséhez és az azokkal történő rendelkezéshez való jog főszabály szerint az eljárás megindításával átszáll a felszámolóra (kivételek: a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelés [*Eigenverwaltung*], az InsO 270. és azt követő szakaszai), így például a felszámoló köteles fedezetet nyújtani azoknak a hitelezőknek, akik a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós részére finanszírozást nyújtanak. A kiemelkedő jelentőségű ügyletek, mint például a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon tekintetében jelentős terhet képező kölcsönszerződés megkötéséhez a felszámolónak a hitelezői gyűlés vagy a hitelezői bizottság hozzájárulását kell megszereznie (az InsO 160. szakasza (2) bekezdésének 2. pontja). A felszámoló által vállalt hitelnyújtási és egyéb kötelezettségek a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyont terhelik, és azokat e vagyonból elsőbbségi követeléseként, vagyis a nem elsőbbségi hitelezőket megelőzően kell kielégíteni. Ily módon biztosított, hogy a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően a szerződő partnerek hajlandóak legyenek üzletet kötni a fizetésképtelen adóssal.

4 Milyen jogok illetik meg az adóst, illetve a fizetésképtelenségi szakértőt?

Mivel a fizetésképtelenségi eljárás megindításával a felszámoló főszabály szerint fontos szerepet kap (kivételek: a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelés), az eljárás e szakaszában a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság alapvetően felügyeleti és irányítási jogkörökkel rendelkezik (lásd az InsO 58. és 76. szakaszát) (például a fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárásban vagy a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezeléssel összefüggésben biztosított különös jogkörökön felül). A fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően a kulcsfontosságú döntéseket (értékesítés, felszámolás, szerkezetátalakítás és fizetésképtelenségi terv) a hitelezőknek kell meghozniuk. A bíróság ugyanakkor az eljárás megindításának szakaszában különös hatáskörökkel és feladatokkal bír. Ebben a szakaszban hozza meg a bíróság az eljárás megindítására, az ideiglenes biztosítási intézkedésekre és a felszámoló kinevezésére vonatkozó döntéseket. A bíróság feladatát képezi a felszámoló felügyelete is. A bíróság felügyeli a felszámoló eljárásának jogszerűségét, azonban annak észszerűségét nem vizsgálja, és utasítást sem adhat. A fizetésképtelenségi eljárás gyorsítása érdekében a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság határozatai fellebbezéssel csak azokban az esetekben támadhatók meg, amelyeket illetően a törvény biztosítja az azonnali kifogásolás lehetőségét rendelkezik (*sofortige Beschwerde*) (lásd az InsO 6. szakaszának (1) bekezdését). Az azonnali fellebbezés a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróságnál vagy a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság fellebbviteli bíróságaként eljáró tartományi bíróságnál (*Landgericht*) szóban vagy írásban, a bíróság hivatalában (*Geschäftsstelle*) nyújtható be. A fellebbezésnek a végrehajtásra nincs halasztó hatálya; a fellebbviteli bíróság vagy a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság ugyanakkor elrendelheti a végrehajtás ideiglenes felfüggesztését.

A felszámoló a fizetésképtelenségi eljárás központi alakja. Felszámolóként kizárólag természetes személyek nevezhetők ki, jogi személyek nem (az InsO 56. szakasza (1) bekezdésének első mondata). A kinevezés során különösen ügyvédek, üzletemberek, könyvelők vagy adótanácsadók jöhetnek szóba. A fizetésképtelenségi eljárás megindításával az adós vagyonának kezeléséhez és az azzal történő rendelkezéshez való jog a felszámolót illeti meg. A felszámoló fő feladata, hogy a fizetésképtelenségi eljárás megkezdésekor általa fellelt vagyont megtszítssa a nem az adós tulajdonát képező vagyontárgyaktól. A felszámoló az adós vagyonába azokat a vagyontárgyakat is beleveszi, amelyek a felelősségi jog alapján az adós vagyonának részét képezik, azonban a fizetésképtelenségi eljárás megindításának napján még nem szerepelnek az adós vagyontárgyai között. Az adós ily módon meghatározott vagyona minősül a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonnak (*Insolvenzmasse*, az InsO 35. szakasza), amelyet a felszámoló értékesít, és amelyből a hitelezők kielégítést kapnak. A felszámoló további feladatai a következőket foglalják magukban:

a fizetésképtelen adós munkavállalói keresetének kifizetése,

döntés a folyamatban levő jogviták folytatásáról, illetve megszüntetéséről (az InsO 85. és azt követő szakaszai) és a nem (teljes mértékben) teljesített szerződések kezelésének módjáról (az InsO 103. és azt követő szakaszai).

vagyonmérleg készítése (az InsO 153. szakasza (1) bekezdésének első mondata),

a fizetésképtelenségi eljárás megindítását megelőzően, valószínűsíthetően a nem elsőbbségi hitelezők hátrányára megkötött ügyletek megtámadása (az InsO 129. és azt követő szakaszai).

A felszámoló a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság felügyelete alatt áll (az InsO 58. szakaszának (1) bekezdése). Létrehozása esetén a hitelezői bizottság figyelemmel kíséri a felszámoló feladatainak ellátását (az InsO 69. szakaszának első mondata).

A fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően, ha az adós vagyonával történő rendelkezés joga a felszámolót illeti meg, a felszámoló főszabály szerint szabadon rendelkezhet a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó összes eszközzel. Korlátozás alá esnek az olyan kiemelkedő jelentőségű ügyletek, mint például a vállalkozás vagy a teljes árukészlet értékesítése. E kiemelkedő jelentőségű ügyletekhez a hitelezők gyűlésének vagy a hitelezői bizottság jóváhagyása szükséges. A jóváhagyás követelményének megsértése ugyanakkor harmadik felekre nem hat ki, de a felszámoló felelősségét felveti. A felszámolónak eleget kell tennie a hitelezők gyűlésének a vállalkozás felszámolása vagy az üzleti tevékenység folytatása tárgyában hozott döntésének is (az InsO 157. és 159. szakasza).

Amennyiben a felszámoló felróhatóan megszegi a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény alapján fennálló kötelezettségeit, az eljárás összes felével szemben kártérítési felelősséggel tartozik (az InsO 60. szakaszának (1) bekezdése). A törvény 60. szakaszának (1) bekezdése a következőket írja elő: „A felszámoló az e törvény alapján őt terhelő kötelezettségek felróható megsértése esetén megtéríti az eljárás feleit ért károkat. A gondos és lelkiismeretes felszámolótól elvárható gondossággal kell eljárnia.”

A felszámoló a tisztségének ellátásáért díjazásra, továbbá igazolt kiadásainak megtérítésére jogosult (az InsO 63. szakasza (1) bekezdésének első mondata). A felszámoló díjazását a fizetésképtelenségi jogi díjazásról szóló rendelet (*Insolvenzrechtsvergütungsverordnung* – a továbbiakban: InsVV) szabályozza, és azt a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonnak a fizetésképtelenségi eljárás lezárultakor képviselt értéke szerint kell meghatározni. A rendelet fokozatosan emelkedő átalánydíjakról rendelkezik, amelyek a feladatok mértéke és nehézsége alapján emelhetők.

A nem elsőbbségi hitelezők követeléseivel érintett adós a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően is az értékesítendő vagyon tulajdonosa marad (az InsO 38. és 39. szakasza). Főszabály szerint az adós a teljes vagyonának erejéig felel. A fizetésképtelenségi eljárás keretében ugyanakkor a vagyon kezeléséhez és az azzal történő rendelkezéshez való jog a felszámolót illeti meg. Kivételes esetekben az adós kérelmére a bíróság eljárást megindító határozata a törvény 270. és azt követő szakaszaival összhangban a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelést rendelhet el, feltéve, hogy nem ismertek olyan körülmények, amelyek miatt a hitelezőket ez várhatóan hátrányos helyzetbe hozza. Főszabály szerint a fizetésképtelenségi jog általános rendelkezései erre az esetre is alkalmazandók (az InsO 270. szakasza (1) bekezdésének második mondata). A vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelés esetén ugyanakkor az adós megtartja a saját vagyonának kezeléséhez és az azzal történő rendelkezéshez való jogot, amelyet a bíróság által kijelölt ügygondnok (*Sachverwalter*) felügyelete alatt gyakorol (az InsO 270. szakasza (1) bekezdésének első mondata). A vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelés esetén az adós és az ügygondnok között megoszlanak azok a hatáskörök, amelyek rendszerint a felszámolót illetik meg.

A fizetésképtelenségi eljárás megindítása az adós oldalán egy sor tájékoztatói és együttműködési kötelezettséget keletkeztet. Az adós ugyanakkor az eljárásban való részvételre is jogosult.

5 Milyen feltételek alapján lehet beszámításokat igényelni?

A törvény 94. és azt követő szakaszai azzal a kérdéssel foglalkoznak, hogy a biztosítékkal nem rendelkező hitelező beszámíthatja-e követelését a fizetésképtelen adóssal szemben. A törvény alapvető különbséget tesz aszerint, hogy a beszámítási lehetőség már a fizetésképtelenségi eljárás megindításakor is létezett-e, vagy csak azt követően merült fel. Az első esetben a beszámítás főszabály szerint elfogadható, vagyis a biztosítékkal nem rendelkező hitelezőnek nem kell a követelések nyilvántartásába (*Tabelle*) történő felvétel céljából a követelését bejelentenie, hanem a beszámítás felszámoló részére történő bejelentése útján kielégítést nyerhet. A beszámítás bejelentése ugyanakkor érvénytelen, ha a hitelező a követelése beszámításának lehetőségére megtámadható ügylet eredményeként tett szert (az InsO 96. szakasza (1) bekezdésének 3. pontja).

A második esetben, amelyben a beszámítási lehetőség később merül fel, az alábbi különbséget kell tenni:

Amennyiben az eljárás megindításakor a beszámítani kívánt követelés már létezett, azonban még nem vált esedékessé, hasonló ellenszolgáltatást még nem vetett fel, vagy még feltételes volt, a beszámítás az eljárás megindítását követően akkortól fogadható el, amint a beszámítás említett akadálya elhárult.

Amennyiben az eljárás megindításakor a követelés még nem merült fel, vagy ha a hitelező az adóssal szembeni követelést csak az eljárás megindítását követően szerezte meg, a beszámítás tilos (az InsO 96. szakasza (1) bekezdésének 1. és 2. pontja), minek következtében az adós követelheti, hogy a hitelező a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon javára teljesítse a szerződés őt terhelő részét, és a hitelező pusztán a követelés nyilvántartásba vételéről gondoskodhat, továbbá csak arányos kielégítést kap.

Amennyiben azonban a hitelező a követelést a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően nem egy másik hitelezőtől szerezte, és arra a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően saját javára tett szert – például a felszámolóval kötött szerződés révén –, a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon hitelezőjeként beszámításra jogosult.

6 Milyen hatást gyakorol a fizetésképtelenségi eljárás azokra a hatályos szerződésekre, amelyekben az adós szerződő fél?

A fizetésképtelenségi eljárás fennálló szerződésekre gyakorolt hatását a német jogban a törvény 103. és azt követő szakaszai szabályozzák. Főszabály szerint a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően a fennálló szerződéses jogviszonyok megszűnhetnek vagy folytatódhatnak, illetve a felszámoló választhat a teljesítés és a megszüntetés között.

Egyes ügyletek esetén a fizetésképtelenségi eljárás joghatásait kifejezetten szabályozza a jog (az InsO 103–118. szakasza). Például a megbízások, vállalkozási szerződések és a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon részét képező vagyontárgyak tekintetében adott eljárási meghatalmazások a fizetésképtelenségi eljárás megindításakor hatályukat veszítik, miközben az adós által kötött ingatlanbérleti szerződések és munkaszerződések hatályban maradnak, és a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyont terhelik.

Az adós és a másik fél által nem vagy nem teljes körűen teljesített szerződések esetében a törvény 103. szakaszának (1) bekezdése lehetővé teszi, hogy a felszámoló válasszon a szerződés teljesítése és nemteljesítése között. Amennyiben a felszámoló a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon terhére történő teljesítés mellett dönt, a hitelező ellenkövetelését elsőbbségi követelésként kell kielégíteni, mivel az a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyont a törvény 55. szakasza (1) bekezdésének 2. pontja alapján terhelő tartozásnak minősül. Amennyiben a felszámoló a nemteljesítés mellett dönt, a szerződés alapján továbbiakban követelést nem támaszthat. A hitelező a nemteljesítés miatt megtérítést kizárólag biztosítékkal nem rendelkező hitelezőként, követelésének nyilvántartásba vételével követelhet (az InsO 103. szakasza (2) bekezdésének első mondata). Amennyiben a felszámoló nem hoz döntést, a szerződő partner annak meghozatalára hívhatja fel. Ilyen esetben a felszámolónak késedelem nélkül közölnie kell, hogy kívánja-e vagy sem a szerződés teljesítését. Amennyiben ezt elmulasztja, a szerződés teljesítését később nem követelheti. A pénzügyi szolgáltatások és a fix határidős ügyletek vonatkozásában a törvény kizárja a felszámoló választási jogát (az InsO 104. szakasza).

Amennyiben a szerződéses jogviszony sorsát nem szabályozza kifejezetten a törvény 103–118. szakasza, a szerződés a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően is hatályban marad.

A szerződésekben szereplő elállási záradékok alkalmazhatósága vitatott. A kiindulási pontot a törvény 119. szakaszában foglalt rendelkezés képezi, amely szerint a 103. szakasz és az azt követő szakaszok alkalmazását előzetesen kizáró vagy korlátozó megállapodások érvénytelenek. Az említett rendelkezés alapján megengedhetők a fizetésképtelenséggel össze nem függő olyan elállási záradékok, amelyek a fizetésképtelenségi eljárás megindítása vagy a kérelem előterjesztése helyett például az adós fizetési kötelezettségének megszegéséhez kapcsolódnak. Ezzel szemben a fizetésképtelenséggel összefüggő elállási záradékok problematikusak – különösen a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Bundesgerichtshof*) 2012. november 15-i határozatának (BGHZ 195., 348.) fényében. Az említett ítéletében a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy az energiaszolgáltatási szerződésben szereplő, az ügy tárgyát képező fizetésképtelenséggel összefüggő elállási záradék érvénytelen. A bíróság ugyanakkor kimondta, hogy a fizetésképtelenséggel összefüggő elállási záradékok önmagukban véve nem érvénytelenek: a jogszabályban rögzített elállás lehetőségét tükröző elállási záradékok megengedhetők. Következésképpen nem alakult ki állandó joggyakorlat a fizetésképtelenséggel összefüggő elállási záradékok megítélését illetően. A pénzügyi szolgáltatásokkal és határidős ügyletekkel kapcsolatos szerződésekben kikötött elállási záradékokra vonatkozóan a törvény 104. szakaszának (3) és (4) bekezdése különös szabályokat tartalmaz.

Amennyiben az adós és a hitelező a rendes jogi szabályozással összhangban az engedményezés kizárásáról joghatályosan megállapodnak, ez a megállapodás a felszámolót is köti. A kereskedelmi ügyletekre ugyanakkor ez az engedményezési tilalom rendszerint nem vonatkozik, mivel a pénzkövetelés engedményezése a szerződésben kikötött engedményezési tilalom fennállása ellenére is hatályos, ha az adós és a hitelező kereskedők (a kereskedelmi törvénykönyv [*Handelsgesetzbuch* – 354a. szakaszának (1) bekezdése).

7 Milyen hatást gyakorol a fizetésképtelenségi eljárás az egyes hitelezők által indított eljárásokra (a folyamatban lévő peres eljárások kivételével)?

Mivel a fizetésképtelenségi eljárás célja az összes hitelező egyenlő kielégítése, a törvény 87. szakasza egyértelműen rögzíti, hogy a nem elsőbbségi hitelezők követeléseiket kizárólag a fizetésképtelenségi eljárásra irányadó rendelkezések alapján érvényesíthetik. Következésképpen a fizetésképtelenségi eljárás megindítása végrehajtási tilalommal jár, amely alapján a nem elsőbbségi hitelezők a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonnal vagy az adós egyéb vagyonával szemben követeléseiket a fizetésképtelenségi eljárás során nem érvényesíthetik (az InsO 89. szakaszának (1) bekezdése). A követelések érvényesítésének tilalmát a jogszabály erejénél fogva be kell tartani, ezért a már megkezdett végrehajtás automatikusan megszakad tekintet nélkül arra, hogy a hitelező tud-e az eljárás megindításáról, és hogy az adós kérte-e a végrehajtás felfüggesztését.

A törvény 88. szakasza előírja, hogy az eljárás megindítása a korábbi végrehajtási intézkedésekre visszaható hatállyal bír (*Rückschlagsperre*), és rögzíti, hogy a fizetésképtelenségi eljárás megindítására vonatkozó kérelmet megelőző hónap során vagy a kérelem előterjesztését követően folytatott végrehajtás révén megszerzett biztosítékok a fizetésképtelenségi eljárás megindításával hatályukat veszítik. Ebben az esetben is lényegtelen, hogy a hitelező tudott-e a fizetésképtelenségi eljárás megindítása céljából előterjeszteni kívánt kérelemről.

Amennyiben a biztosítékot a hitelező valamivel a fizetésképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőzően tett végrehajtási intézkedés révén szerezte meg, az a törvény 88. szakaszának első mondata értelmében nem hatálytalan, azonban bizonyos körülmények fennállása esetén megtámadható (BGH NJW 2004., 1444.).

A fizetésképtelenségi eljárás megindításakor az adós a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon vonatkozásában elveszti azt a jogosultságát, hogy jogi eljárásokban félként vehessen részt. Ez a jog a felszámolót illeti meg, aki tisztségénél fogva a jogi eljárásokban félként jogosult eljárni. Következésképpen a felszámoló a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonhoz kapcsolódó követeléseket saját nevében érvényesítheti.

8 Milyen hatást gyakorol a fizetésképtelenségi eljárás a fizetésképtelenségi eljárás megindításának pillanatában folyamatban lévő peres eljárások lefolytatására?

Mivel a fizetésképtelen adós a fizetésképtelenségi eljárás megindításakor elveszti perképesességét, a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyont érintő, folyamatban levő per félbeszakad (a polgári perrendtartás [*Zivilprozessordnung* – a továbbiakban: ZPO] 240. szakaszának első mondata).

Amennyiben az adós a felperes (például olyan perben, amelyben az adós kérelmező, vagy amelyben a már végrehajtható követeléssel szemben kifogást terjeszt elő), a felszámoló folytathatja az eljárást, vagy megtagadhatja annak folytatását (az InsO 85. szakasza (1) bekezdésének első mondata). Elfogadás esetén az eljárás folytatódik. Amennyiben a felszámoló megtagadja az eljárás folytatását, a szóban forgó vagyontárgyat a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonból fel kell szabadítani, és a pert az adós vagy az alperes folytathatja (az InsO 85. szakaszának (2) bekezdése).

Amennyiben az adós az alperes, különbséget kell tenni a következő esetek között: ha a fizetésképtelenségi eljárás megindításakor a fizetésképtelenséggel érintett követelés tárgyában per van folyamatban, a követelést nyilvántartásba kell venni (lásd az InsO 87. szakaszát). Ha a felszámoló vagy a biztosítékkal nem rendelkező hitelező kifogást emel, a követelés megállapítására a félbeszakadt eljárás folytatásával kerül sor (az InsO 180. szakaszának (2) bekezdése). Másfelől amennyiben a követelést a fizetésképtelenség nem érinti, azonban az például mentesülésre irányul, vagy a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyont terhelő tartozásra vonatkozik, az eljárást a felszámoló vagy a felperes folytathatja (az InsO 86. szakasza).

9 Mik a hitelezők fizetésképtelenségi eljárásban való részvételének fő jellemzői?

A bevezetésben már említették szerint a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény a hitelezők számára jelentős befolyást enged a fizetésképtelenségi eljárás felett. A hitelezők jogait a hitelezők gyűlése (*Gläubigerversammlung*, az InsO 74. és azt követő szakaszai) vagy a hitelezők gyűlése által opcionálisan kijelölt hitelezői bizottság (*Gläubigerausschuss*, az InsO 67. és azt követő szakaszai) keretében gyakorolják. Míg a hitelezők gyűlése a hitelezői döntéshozatal központi szerve, addig a hitelezői bizottság olyan testület, amelynek keretében a hitelezők felügyeletet gyakorolnak. A hitelezők gyűlését a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság hívja össze (az InsO 74. szakasza (1) bekezdésének első mondata) és vezeti le (az InsO 76. szakaszának (1) bekezdése). Az összes elsőbbségi hitelező, nem elsőbbségi hitelező, a felszámoló, a hitelezői bizottság tagjai és az adós jogosult a hitelezők gyűlésén részt venni (az InsO 74. szakasza (1) bekezdésének második mondata). A hitelezők gyűlésén a határozatokat főszabály szerint egyszerű többséggel fogadják el, ahol a többséget nem a szavazatok száma, hanem a szavazati jogukat gyakorló hitelezők követeléseinek összege határozza meg (az InsO 76. szakaszának (2) bekezdése). Ha egy vállalkozás mérete bizonyos küszöbértéket meghalad, a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróságnak már a fizetésképtelenségi eljárás megindítását megelőzően ideiglenes hitelezői bizottságot kell kijelölnie (az InsO 22a. szakasza). Ez a bizottság részt vesz a felszámoló kijelölésében, és szerepet játszik a vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adós által végzett vagyonkezelés elrendelésére vonatkozó esetleges határozatban (az InsO 56a. szakasza és 270. szakaszának (3) bekezdése).

A hitelezők gyűlésének fontosságát tükrözi, hogy az meghatározza az eljárás irányát, különös tekintettel az adós vagyona értékesítésének módjára. A hitelezők gyűlésének további feladatai a következők:

másik felszámoló megválasztása (az InsO 57. szakaszának első mondata),

a felszámoló felügyelete (az InsO 66. és 79. szakasza, valamint 197. szakasza (1) bekezdésének 1. pontja),

a vállalkozás megszüntetésére vagy folytatására vonatkozó döntés (az InsO 157. szakasza),

a felszámoló által megkötött egyes kiemelkedő jelentőségű ügyletek jóváhagyása (az InsO 160. szakaszának (1) bekezdése),

a fizetésképtelenségi terv elkészítésében és végrehajtásában való együttműködés.

10 Mi módon használhatja vagy értékesítheti a fizetésképtelenségi szakértő a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon részét képező vagyontárgyakat?

A felszámolóknak a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszközökkel kapcsolatos hatásköreit illetően lásd a fenti „Milyen hatáskörökkel rendelkezik az adós, illetve a fizetésképtelenségi szakértő?” kérdést.

11 Mely követelések terjeszthetők elő az adósnak a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonával szemben és miként kezelendők a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően keletkező követelések?

Mentességre jogosult hitelezők

A mentességre jogosult hitelezők (*aussonderungsberechtigte Gläubiger*, „elkülönítésre jogosult hitelezők”) dologi vagy kötelmi jog alapján valamely eszköznek a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonból történő kivonását követelhetik (az InsO 47. szakaszának első mondata). A mentességre jogosult hitelezők nem minősülnek nem elsőbbségi hitelezőknek, és ezért nem kell a követeléseiket nyilvántartásba vetetniük, hanem azokat a jogszabály általános rendelkezéseivel összhangban keresettel érvényesíthetik (az InsO 47. szakaszának második mondata). Ilyen keresetet azonban az adós helyett a felszámolóval szemben terjeszthetnek elő, aki tisztségénél fogva félként jár el. A mentességre való jogosultság (feltéve, hogy a tulajdonjogot nem biztosíték céljából ruházták át, mivel ezáltal a tulajdonos csak biztosítékkal rendelkező hitelezővé válik [az InsO 51. szakaszának 1. pontja]) az eszköz tulajdonjogából vagy egyszerű tulajdonjog-fenntartásból, továbbá kötelmi jogi helyreállítási igényből (pl. bérbeadó a bérlővel szemben) is eredhet.

Biztosítékkal rendelkező hitelezők

A biztosítékkal rendelkező hitelezők (*absonderungsberechtigte Gläubiger*, „önálló kielégítésre jogosult hitelezők”) a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszköz értékesítése esetén elsőbbségi joggal rendelkeznek a kielégítésre. E hitelezők nem vesznek részt a követelésigazolási eljárásban, hanem kedvező bánásmódban részesülnek, mivel a szóban forgó eszköz hasznából a rangsorban alacsonyabb szinten elhelyezkedő vagy a nem elsőbbségi hitelezőket megelőzően nyerhetnek kielégítést. Az értékesítésből eredő többletbevétel a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyont gyarapítja, és az egyéb hitelezők csak ebből nyerhetnek kielégítést. Az ilyen biztosítéki jog többek között ingóságot terhelő zálogból, kézzizálogból vagy biztosíték révén megszerzett tulajdonjogból eredhet (az InsO 50. és 51. szakasza).

Amennyiben az elért bevétel nem elegendő a követelések kielégítésére, és a biztosítékkal rendelkező hitelező a dologi jogán felül az adóssal szemben kötelmi igényrel is rendelkezik, a kötelmi jogosultságának nyilvántartásba vételével a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyonból is arányos kielégítést kereshet, ha az korábban nem nyert kielégítést (az InsO 52. szakaszának második mondata).

A fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyonnal szembeni követeléssel rendelkező hitelezők

A fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyon terhére követeléssel rendelkező hitelezők (*Massegläubiger*) nem kötelesek követéseiket nyilvántartásba vetetni, és azokat másokét megelőzően rendezni kell. A törvény 53. szakasza szerint a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyont terhelő tartozások között szerepelnek a fizetéseketelenségi eljárás költségei és az eljárás megindítását követően a fizetéseketelen helyzet kezelésével kapcsolatban a felszámoló által létrehozott egyéb kötelezettségek (pl. a vállalkozásban még alkalmazásban levő munkavállalók munkabér-követelése vagy a felszámoló által a követelések bíróság előtti érvényesítésével megbízott ügyvéd követelése). E követelések elsőbbségi kielégítését az indokolja, hogy a felszámoló csak akkor tudja megfelelően lefolytatni az eljárást, ha olyan új kötelezettségeket vállalhat, amelyek teljes körű teljesítése biztosított.

Nem biztosított hitelezők

A követelések igazolására irányuló eljárásban (az InsO 174. szakasza (1) bekezdésének első mondata) kizárólag a nem elsőbbségi hitelezők (*Insolvenzgläubiger*, „fizetéseketelenségi hitelezők”) vesznek részt. Az InsO 38. szakasza szerint a nem elsőbbségi hitelezők az adóssal szemben a fizetéseketelenségi eljárás megindításának napján jól megalapozott követeléssel rendelkező összes személyes hitelezőt magukban foglalják. Léteznek a törvény 39. szakaszának (1) bekezdésében felsorolt alárendelt nem elsőbbségi hitelezők (*nachrangige Insolvenzgläubiger*), akiknek kizárólag akkor kell kérelmet előterjeszteniük, ha arra a fizetéseketelenségi ügyekben eljáró bíróságtól kifejezett felhívást kapnak (az InsO 174. szakasza (3) bekezdésének első mondata). Az alárendelt fizetéseketelenségi követeléseket a nem elsőbbségi hitelezők egyéb követéseit követően kell rendezni. Ezek magukban foglalnak például bírságokat és a fizetéseketelenségi eljárás megindítása óta a nem elsőbbségi hitelezők követeléseit tekintetében esedékké váló kamatokat és kötbéreket.

12 Mik a követelések előterjesztésének, igazolásának és elfogadásának szabályai?

A követeléseket a felszámolóknak írásban, az eljárást megindító határozatban a fizetéseketelenségi ügyekben eljáró bíróság által megállapított határidőben kell benyújtani, és meg kell jelölni a követelés jogalapját és összegét, valamint csatolni kell a követelést alátámasztó dokumentumok másolatait (az InsO 174. szakasza (1) bekezdésének második mondata és (2) bekezdése). Késedelmes előterjesztés esetén azonban a követeléseket nem veszik figyelembe (az InsO 177. szakasza). Valamennyi fizetéseketelenségi követelést elő kell terjeszteni tekintet nélkül arra, hogy az alapul szolgáló jogviszonyra a rendes polgári jogi vagy a közjogi szabályok (mint például az adókötelezettségek esetében) irányadóak-e.

A külföldi hitelezőkre a következő különös szabályok vonatkoznak: A fizetéseketelenségi eljárásról szóló, 2015. május 20-i (EU) 2015/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet (az uniós fizetéseketelenségi rendelet) 55. cikke a jövőben lehetővé teszi a külföldi hitelezők számára, hogy követéseiket formanyomtatványon terjesszék elő. A követeléseket az uniós intézmények bármelyik hivatalos nyelven elő lehet terjeszteni. Előfordulhat ugyanakkor, hogy a hitelezőnek fordítást kell rendelkezésre bocsátania az eljárás megindításának helye szerinti tagállam hivatalos nyelven vagy más olyan nyelven, amelyet az állam elfogadhatónak jelölt meg. Főszabály szerint a követeléseket az eljárás megindításának államában alkalmazandó jog szerinti időtartamon belül kell előterjeszteni. Külföldi hitelező esetén ez az időtartam a fizetéseketelenségi eljárás megindításának a megindítás helye szerinti állam fizetéseketelenségi nyilvántartásában történő közzétételét követő legalább 30 nap.

A felszámoló minden egyes szabályosan előterjesztett követelést nyilvántartásában (*Tabelle*). A követelés tartalmát ekkor nem ellenőrzi. A követelések ellenőrzésére, valamint összegének és ranghelyének megállapítására csak a fizetéseketelenségi ügyekben eljáró bíróság előtt a követelések megvizsgálása céljából tartott tárgyalás alatt kerül sor (az InsO 176. szakaszának első mondata). Amennyiben a követelések megvizsgálása céljából folytatott tárgyaláson a felszámoló vagy valamely biztosítékkal nem rendelkező hitelező a követeléssel szemben kifogást nem terjeszt elő, vagy az előterjesztett kifogást elutasították, a követelést elfogadottnak kell tekinteni és a hitelező a bevételből részesül. Az adós által előterjesztett kifogás nem érinti a követelés megállapítását (az InsO 178. szakasza (1) bekezdésének második mondata), azonban a fizetéseketelenségi eljárás befejezését követően a biztosítékkal nem rendelkező hitelező a nyilvántartásba vétel alapján nem érvényesítheti a fennmaradó követelését, és az adóssal szemben önálló keresetet kell előterjesztenie (az InsO 201. szakasza (2) bekezdésének első mondata).

Ha azonban a követelések megvizsgálása céljából folytatott tárgyaláson a felszámoló vagy egy másik biztosítékkal nem rendelkező hitelező kifogást terjeszt elő, a hitelező a követelés elfogadása érdekében keresetet indíthat a kifogást előterjesztő féllel szemben (az InsO 179. szakaszának (1) bekezdése). A hitelező csak akkor részesül a bevételből, ha követelésének megalapozottságát a bíróság megállapítja (az InsO 180. és azt követő szakaszai). A felosztási terv közzétételét követő két héten belül a hitelezőnek bizonyítania kell, hogy keresetet terjesztett elő a követelés elfogadására (az InsO 189. szakaszának (1) bekezdése). Amennyiben ezt elmulasztja, követelését a felosztási tervben nem veszik figyelembe akkor sem, ha a követelést időközben jogerősen elfogadták (az InsO 189. szakaszának (3) bekezdése). Ha mindazonáltal a hitelező bizonyítja, hogy a keresetet kellő időben terjesztette elő, a követeléshez tartozó részesedést a felosztásból vissza kell tartani, amíg az eljárás folyamatban van (az InsO 189. szakaszának (2) bekezdése). Amennyiben a követelés elfogadására irányuló keresetet a bíróság jogerősen elutasítja, a visszatartott részesedést a többi nem elsőbbségi hitelező között kell felosztani. Ha a vitatott követelés tekintetében már létezik végrehajtható okirat, a keresetet a hitelező helyett a kifogást emelő félnek kell előterjesztenie (az InsO 179. szakaszának (2) bekezdése). A követelést megállapító vagy a kifogásnak helyt adó ítélet nem kizárólag a felek jogviszonyában hatályos, hanem az a felszámolót és az összes nem elsőbbségi hitelezőt is köti (az InsO 183. szakaszának (1) bekezdése).

Amennyiben valamely biztosítékkal nem rendelkező hitelező a követelését nem vetette nyilvántartásba, nem részesülhet az értékesítés bevételéből, és követelését más úton sem érvényesítheti (az InsO 87. szakasza). A felszámolóval szembeni pénzkövetéseket elfogadhatatlanként el kell utasítani.

13 Mik a vagyon értékesítéséből származó bevétel elosztásának szabályai? Miként rangsorolják a követeléseket és a hitelezők jogait?

A fizetéseketelenségi terv eltérő rendelkezése hiányában a felszámoló a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyon részét képező eszközöket értékesíti annak érdekében, hogy azt a hitelezők között felosztható pénzeszközzé alakítsa. A felszámoló az értékesítés módját saját belátása szerint, a bevétel maximalizálásának céljával határozza meg. A lehetőségek között szerepel az adós vállalkozása vagy egyes üzemei egészének értékesítése vagy a vállalkozás feldarabolása és a vagyontárgyak külön történő értékesítése.

Az értékesítésből származó bevétel nem elsőbbségi hitelezők közti felosztását megelőzően először a biztosítékkal rendelkező hitelezőket és a fizetéseketelenségi eljárás alá vont vagyonon fennálló követeléssel rendelkező hitelezőket kell kielégíteni. A bevételek felosztásának alapját a felszámoló által a követelések nyilvántartása (az InsO 175. szakasza) alapján elkészített felosztási terv (*Verteilungsverzeichnis*) képezi. A felosztási terv tartalmazza a felosztásban figyelembe veendő összes, fizetéseketelenséggel összefüggő követelést. A bevételt ezt követően a hitelezők között a követéseik összegének

arányában kell felosztani. A nem elsőbbségi hitelezők ranghelyét követően, vagyis az utolsó helyen a törvény 39. szakaszának (1) bekezdésében felsorolt alárendelt nem elsőbbségi hitelezők szerepelnek. Ezek a hitelezők csak a többi nem elsőbbségi hitelező teljes körű kielégítését követően kapnak kielégítést. Főszabály szerint a felosztással nem kell megvárni a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon értékesítésének befejezését. Ellenkezőleg, részletfizetésre kerül sor, amint a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonban elegendő pénzeszköz áll rendelkezésre (az InsO 187. szakasza (2) bekezdésének első mondata). Az értékesítés befejeződésekor megtörténik a végleges felosztás (az InsO 196. szakaszának (1) bekezdése). Ehhez a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság jóváhagyására van szükség (az InsO 196. szakaszának (2) bekezdése). Amennyiben az összes nem elsőbbségi hitelező követelése teljes körűen kielégíthető (ami a gyakorlatban ritkán fordul elő), a felszámoló a fennmaradó többletet átutalja az adósnak (az InsO 199. szakaszának első mondata).

Amennyiben valamely hitelező a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszköz felett dologi joggal rendelkezik, és az értékesítésből származó bevétel a követelését teljes mértékben nem fedezi, a hitelező kötelmi igényt jelenthet be, azonban csak annyiban, amennyiben biztosított követelésének kielégítése meghiúsult (vagyilagosan a biztosított követeléséről lemondhat, és az adóssal szemben inkább kötelmi igényt jelenthet be a teljes összegre) (az InsO 52. szakaszának második mondata).

Még nem alakult ki állandó gyakorlat abban a kérdésben, hogy ez akkor is alkalmazandó-e, ha a hitelező követelése beszámítás révén csak részben szűnt meg. A jogi szakirodalom egy része (pl. Brandes/Lohmann, *MüKo InsO*, 94. szakasz, 55. pont) szerint a biztosítékkal nem rendelkező hitelező a követelését kezdetben teljes egészében nyilvántartásba vetetheti, és a bevételből kapott részesedést az ellenkövetelés összegével szemben beszámíthatja. A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ebben a kérdésben kifejezetten még nem foglalt állást, de azt sugallta, hogy ezt a nézetet oszтанá (BGH, 1960. május 9-i ítélet - II ZR 95/58.). Más szerzők ezzel szemben analógia útján a törvény 52. szakaszának második mondatát alkalmaznák, amely esetben a hitelező csak a többletkövetelést jelenthetné be, és a részesedését ennek megfelelően csökkenteni kellene (például Uhlenbruck/Sinz, *InsO*, 94. szakasz, 61. pont). Amennyiben harmadik fél az adóssal szemben dologi jogi biztosítékkal rendelkező hitelező követelését kielégíti, e harmadik fél nem lép automatikusan a biztosítékkal rendelkező hitelező helyébe. Bizonyos esetekben azonban a jogok és kötelezettségek átszállását jogszabály írja elő, illetve azt a felek szerződésben is kiköthetik. Ez nem minősül a fizetésképtelenségi eljárás sajátos jellemzőjének, hanem az általános jogi szabályozásból fakad. Ha például a hitelező dologi jogi biztosítékkal rendelkezik, és az adós helyett olyan harmadik féltől kap kielégítést, aki a fizetésképtelen adóssal szemben fennálló követelés vonatkozásában kezesként jár el, a hitelező adóssal szembeni követelése a jogok és kötelezettségek jogszabályban meghatározott átszállása révén a kezeset illeti meg (a polgári törvénykönyv [*Bürgerliches Gesetzbuch* – BGB] 774. szakaszának első mondata). A járulékos biztosítéki jogok, mint például a jelzálog vagy zálogjog vonatkozásában a polgári törvénykönyv kifejezetten úgy rendelkezik, hogy azok a kezesre szállnak át (a BGB 412. és 401. szakasza). A nem járulékos jellegű biztosítéki jogok, mint például a földterület követelést biztosító megterhelése jogszabály erejénél fogva nem szállnak át a kezesre. A szerződésen alapuló követeléssel rendelkező hitelező ugyanakkor analógia útján, a polgári törvénykönyv 412. és 401. szakaszával összhangban a nem járulékos jellegű biztosítékokat – a felek eltérő megállapodásának hiányában – köteles átruházni a kezesre. Ezt követően a kezes a dologi jogi biztosíték tekintetében a hitelező helyébe lép.

14 Mik a fizetésképtelenségi eljárás – különösen egyezség által történő – befejezésének feltételei és joghatásai?

A rendes eljárás

A végleges felosztást követően a fizetésképtelenségi eljárást meg kell szüntetni (az InsO 200. szakaszának (1) bekezdése). A megszüntető végzés közzétételre kerül. A fizetésképtelenségi eljárás megszüntetésével a fizetésképtelenséggel érintett eszközök kezeléséhez és az azokkal történő rendelkezéshez való jog visszaszáll az adósr.

A fizetésképtelenségi eljárás befejezését követően a nem elsőbbségi hitelezők főszabály szerint a fennmaradó követeléseiket az adóssal szemben korlátozás nélkül érvényesíthetik, mivel a követelés csak a felosztás keretében kapott összeg erejéig szűnt meg. A követelés ki nem elégített részének végrehajtását illetően a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény 201. szakaszának (2) bekezdése szerint a nem elsőbbségi hitelezők az adóssal szemben fennálló követelésüket a nyilvántartásba vételük alapján úgy érvényesíthetik, mintha e követelés végrehajtható ítéleten alapulna, feltéve, hogy a követelések megállapítást nyertek, és azokat a követelések megvizsgálása céljából folytatott tárgyaláson az adós nem vitatta. A törvény 201. szakaszának (2) bekezdéséből az a következtetés is levonható, hogy más esetekben a hitelezőnek az adóssal szemben fennálló követelését peres eljárásban kell érvényesítenie.

A természetes személyek kivételt képeznek. A természetes személyek kérhetik fennmaradó tartozásuk elengedését (*Restschuldbefreiung*, a törvény 201. szakaszának (3) bekezdése, 286. és azt követő szakaszai). A fennmaradó tartozás elengedése hat éves jó magatartást követően ítéltető meg, amelynek keretében az adós a zár alá vehető összes jövedelmét köteles vagyonkezelőre (*Treuhänder*) engedélyezni; az elengedés az összes nem elsőbbségi hitelezőre nézve kötelező erejű, beleértve azokat is, akik nem terjesztették elő követelésüket (az InsO 301. szakaszának (1) bekezdése). Ez azt jelenti, hogy a nem elsőbbségi hitelezők az adóssal szemben fennálló követelésük érvényesítésében véglegesen akadályba ütköznek (kivétel: az InsO 302. szakaszában hivatkozott követelések).

A fizetésképtelenségi eljárás alá került és eszközökkel már nem rendelkező jogi személy megszűnik, és azt véglegesen törlik a cégjegyzékből.

A fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárás

A fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárás lehetővé teszi, hogy a biztosítékkal rendelkező és a nem elsőbbségi hitelezők maguk határozzanak a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon értékesítését, annak hitelezők közötti felosztását, az eljárások kezelését és az adósnak a fizetésképtelenségi eljárás befejezését követően fennálló felelősségét illetően; erről a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény rendelkezéseitől eltérően fizetésképtelenségi tervben rendelkeznek (az InsO 217. szakasza (1) bekezdésének első mondata). A szerkezetátalakítás és a fizetésképtelenségi terv nem egy és ugyanaz. A fizetésképtelenségi terv a vállalkozás szerkezetátalakításában kulcsszerepet fog játszani, azonban a fizetésképtelenségi terv a vállalkozás felszámolásának is alapjául szolgálhat, és például rendelkezhet a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon értékesítéséről és a törvényben foglalt rendelkezésektől eltérően annak érintett felek közötti felosztásáról.

A fennmaradó tartozás elengedésének lehetőségén felül a fizetésképtelenségi terv az adós számára fontos eszköze annak, hogy az akadályokat állító hitelezőkkel szemben szavazattöbbségbe kerüljön. A fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény 245. szakasza szerint bizonyos körülmények esetén valamely szavazói csoport általi elfogadást megadottnak kell tekinteni akkor is, ha a szükséges többséget nem sikerült megszerezni. A gyakorlatban azonban a fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárás igénybevételét illetően inkább óvatosságot lehetett érezni.

Fizetésképtelenségi tervet a felszámoló vagy az adós is előterjeszhet. A fizetésképtelenségi terv deklaratív részből (*darstellender Teil*) és konstitutív részből (*gestaltender Teil*) áll. A deklaratív rész bemutatja a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően már megtett és még megtenni kívánt intézkedéseket.

A konstitutív rész meghatározza, hogy az érintett felek jogi helyzetének hogyan kell változnia. 2012-ben elfogadott módosítása óta a törvény 225a.

szakaszának (2) bekezdése előírja, hogy a részvényesek vagy tagok is szerepelhetnek a fizetésképtelenségi tervben, és hiteltőke konverziót tesz lehetővé a hitelezők követeléseinek az adós társasági jogban szabályozott saját tőkéjében fennálló részesedéssé történő átalakítása érdekében. A törvény 243. és azt követő szakaszaiban rögzített szavazási mechanizmus kiemelkedő jelentőséggel bír. A fizetésképtelenségi terv konstitutív része meghatározza a különböző szavazói csoportokat. A fizetésképtelenségi terv kizárólag akkor fogadható el, ha azt az egyes hitelezői csoportokban a szavazati jogukat gyakorló hitelezők többsége (hitelezői többség) jóváhagyja, és a fizetésképtelenségi terv mellett szavazó hitelezők követeléseinek összege a szavazati jogukat gyakorló

hitelezők összes követelésének felét meghaladja (az összes követelés többsége). Bizonyos körülmények között ugyanakkor a törvény a szavazók egy adott csoportja részéről a hozzájárulást megadottnak tekinti akkor is, ha a szükséges többséget nem sikerült elérni (az InsO 245. szakasza). Az „akadályozás tilalmának” (*Obstruktionsverbot*) az a célja, hogy az egyes hitelezők vagy részvényesek ne hiúsítsák meg a tervet. A törvény 247. szakasza szerint a tervhez az adósnak is hozzájárulását kell adnia. Az adós által tanúsított ellenállás azonban irreleváns, ha a terv alapján nem kerülne rosszabb helyzetbe, mint nélküle, és egyetlen hitelező sem jut a követelésének teljes összegét meghaladó gazdasági értékhez.

A fizetésképtelenségi terv érintett felek általi elfogadását és az adós hozzájárulását követően a tervet a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróságnak meg kell erősítenie. A bíróság a fizetésképtelenségi tervet megerősíti, ha az összes alapvető eljárási követelmény teljesült, és egyetlen hitelező vagy részvényes sem terjesztett elő olyan kérelmet, amelyben kijelenti, hogy a terv következtében rosszabb helyzetbe kerülne, mint nélküle (az InsO 251. szakasza). A terv ilyen ellenállás következtében történő elbukásának megelőzése érdekében a terv konstitutív része rendelkezhet olyan forrásokról, amelyeket akkor kell rendelkezésre bocsátani, ha valamelyik fél bizonyítja, hogy rosszabb helyzetbe kerülne (az InsO 251. szakaszának (3) bekezdése).

A tervet megerősítő határozat csak korlátozott mértékben támadható meg (az InsO 253. szakasza).

Amennyiben a fizetésképtelenségi terv megerősítése már nem támadható meg, a fizetésképtelenségi ügyekben eljáró bíróság megszünteti a fizetésképtelenségi eljárást (az InsO 258. szakaszának (1) bekezdése). Az adós vagyonával történő rendelkezés joga visszaszáll az adósra. A terv konstitutív részében rögzített joghatások az érintett feleket kötik tekintet nélkül arra, hogy követeléseiket nyilvántartásba vetették-e, vagy érdekelt félként a fizetésképtelenségi tervvel szemben kifogást terjesztettek elő (az InsO 254b. szakasza). Ez azt jelenti, hogy a fizetésképtelenségi tervben rögzített joglemondás, felfüggesztés és hasonlók a törvény erejénél fogva hatályosulnak anélkül, hogy külön akaratnyilatkozatra lenne szükség (az InsO 254a. szakaszának (1) bekezdése). A fizetésképtelenségi terv nem érinti a nem elsőbbségi hitelezők harmadik felekkel szembeni jogait.

Annak biztosítása érdekében, hogy az adós eleget tegyen a fizetésképtelenségi tervben meghatározott kötelezettségeinek, a terv előírhatja, hogy a felszámolóknak nyomon kell követnie az adóst. A nyomokövetési időszak során a felszámoló évente jelentést tesz a bíróságnak és – ha van ilyen – a hitelezői bizottságnak az aktuális helyzetről és a fizetésképtelenségi terv teljesítésének jövőbeli kilátásairól.

Az említett nyomon követés elrendelésére tekintet nélkül a törvény 255. szakaszában foglalt „újjáéledési záradék” (*Wiederauflebensklausel*) célja, hogy biztosítsa a terv adós általi betartását. Amennyiben a biztosítékkal nem rendelkező hitelező követelésének teljesítését elhalasztották, vagy arról a hitelező a fizetésképtelenségi terv konstitutív része alapján részben lemondott, az ilyen elhalasztás vagy joglemondás a hitelezőre nézve a továbbiakban nem kötelező, ha az adós e hitelező vonatkozásában lényegesen elmarad a terv végrehajtásával. Ugyanez vonatkozik az összes nem elsőbbségi hitelezőre, ha a terv végrehajtási szakaszában új fizetésképtelenségi eljárás indul az adós vagyonára (az InsO 255. szakaszának (2) bekezdése). Az elfogadott és a követelések megvizsgálása céljából folytatott tárgyaláson az adós által nem vitatott, valamint a nyilvántartásba vétel mellett megerősített és végleges fizetésképtelenségi terv alapján fennálló követelésekkel rendelkező nem elsőbbségi hitelezők e követeléseket az adóssal szemben úgy érvényesíthetik, mint ahogyan ezt végrehajtható ítélet alapján tennék.

Amennyiben a fizetésképtelenségi terv a vállalkozás szerkezetátalakításának alapját képezi, a vállalkozás működéséhez gyakran hitelre van szükség. A hitelezők védelme érdekében a fizetésképtelenségi terv konstitutív részének hitelplafont kell tartalmaznia (az InsO 264. szakasza). Amennyiben az új hitelező követelése a hitelplafon alatt marad, ez azzal jár, hogy az esetleges új fizetésképtelenségi eljárásokban a nem elsőbbségi hitelezők rangsorban az új hitelező mögött foglalnak helyet.

A fizetésképtelenségi terv létrehozására irányuló eljárás lehetővé teszi, hogy az adós a fent ismertetett, fennmaradó tartozás elengedésére irányuló eljárásra tekintet nélkül elérje a fennmaradó tartozás elengedését. A törvény rögzíti, hogy a fizetésképtelenségi terv eltérő rendelkezése hiányában az adós a hitelezőivel szemben szabadul a fennmaradó tartozásától, ha hitelezőinek a fizetésképtelenségi tervben meghatározott módon kielégítést nyújt (az InsO 227. szakaszának (1) bekezdése).

15 Melyek a hitelezőket a fizetésképtelenségi eljárás befejezése után megillető jogok?

A hitelezőket a fizetésképtelenségi eljárás befejezését követően megillető jogokkal kapcsolatos részletekért szíveskedjen megnézni a „Melyek a feltételei és joghatásai a fizetésképtelenségi eljárás (különösen egyezséggel történő) befejezésének?” kérdésre adott választ.

16 Ki viseli a fizetésképtelenségi eljárás során felmerült költségeket és kiadásokat?

A német jog alapján a fizetésképtelenségi eljárás költségeit a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon terhére kell megelőlegezni, és azok a nem elsőbbségi hitelezők követeléseivel szemben elsőbbséget élveznek (az InsO 53. szakasza). A fizetésképtelenségi eljárás költségei magukban foglalják a fizetésképtelenségi eljárással összefüggő bírósági költségeket és az ideiglenes vagyonfelügyelőnél, a felszámolónál és a hitelezői bizottság tagjainál felmerült költségeket és e személyek díjazását (az InsO 54. szakasza).

17 Mik a hitelezők összességének hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára és végrehajthatatlanságára vonatkozó szabályok?

A hitelezőket károsító cselekmények elkerülése érdekében az eljárás megindítását követően a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszközök megszerzése főszabály szerint semmis, míg főszabály szerint érvényes az eljárás megindítása előtt olyan eszközök megszerzése, amelyek az eljárás megindítását követően a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartoztak volna, az ilyen ügylet azonban bizonyos körülmények esetén megtámadható.

Mivel a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően az adós saját vagyona feletti rendelkezési joga a felszámolót illeti meg, a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszköz adós általi átruházása fő szabály szerint abszolút érvénytelen (kivéve a földterület jóhiszemű megszerzését, azonban ez megtámadható) (az InsO 81. szakasza (1) bekezdésének első mondata). Akkor sincs szó a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszközön fennálló jog megszerzéséről, ha az adós valamely, a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonba tartozó eszközt a fizetésképtelenségi eljárás megkezdése előtt ruházott át, azonban annak eredménye a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően áll csak be (az InsO 91. szakaszának (1) bekezdése (a földvásárlás kivételével, az InsO 91. szakaszának (2) bekezdése). A fizetésképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőző hónap során vagy a kérelem előterjesztését követően végrehajtási eljárás eredményeként megszerzett biztosítéki jog is hasonlóan hatálytalanná válik a fizetésképtelenségi eljárás megindításával (az InsO 88. szakaszának (1) bekezdése).

A fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyonból az eljárás megindítását megelőző szerzés az eljárás megindítását követő szerzéssel ellentétben főszabály szerint érvényes, azonban bizonyos körülmények esetén megtámadható (az InsO 129. és azt követő szakaszai). Ez a fizetésképtelen adós ügyleteinek megtámadásához való jog meghatározó jelentőséggel bír a fizetésképtelenségi jog működése szempontjából, mivel lehetővé teszi, hogy a felszámoló hozzáférjen az adós vagyonából a fizetésképtelenségi eljárás megindítását megelőzően kiáramlott tőkéhez. Ez nagyban elősegítheti a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyon gyarapítását, ezáltal biztosítva, hogy a fizetésképtelenségi jog megfelelően teljesítse a hitelezők egyenlő kielégítésével és az egyes hitelezőkkel való kedvezőbb bánásmód megelőzésével kapcsolatos célkitűzését. Ha a felszámoló sikeresen gyakorolja a megtámadás jogát, a megtámadott ügylet eredményeként előnyben részesült félnek vissza kell szolgáltatnia mindent, amit az ügylet révén a fizetésképtelen adós vagyonából elvont.

Amennyiben ezt természetben nem tudja teljesíteni, megtérítést kell fizetnie. A felszámoló keresetet indíthat a helyreállításához való jogának érvényesítése céljából, és a hitelező ellentétes követeléseivel szemben a helyreállításához való jogra hivatkozhat. Amennyiben valamely megtámadott ügylet keretében szerzett előny jogosultja visszaszolgáltatja a kapott vagyontárgyat, az adott esetben őt megillető ellenkövetelés újjáled (az InsO 144. szakasza).

A fizetési képtelenségi eljárás megindítása előtt megkötött ügylet akkor támadható meg, ha az a nem elsőbbségi hitelezőket kedvezőtlen helyzetbe hozza (az InsO 129. szakasza), és a törvény 130–136. szakaszában szereplő indokok egyike fennáll. Bármely jogilag releváns cselekmény, azaz joghatással járó magatartás (beleértve a mulasztást is, az InsO 129. szakaszának (2) bekezdése) megtámadható (Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, 2004. február 12-i ítélet - IX ZR 98/03. - 12. pont). A törvényben foglalt eltérő rendelkezés hiányában lényegtelen, hogy az adós végzi-e a jogilag releváns cselekményt. Ezenfelül nem meghatározó az, hogy szerződésen vagy jogszabályon alapuló joghatásról van-e szó (Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, 2013. május 7-i ítélet - IX ZR 191/12. - 6. pont).

Az ügylet megtámadásához különösen a következők szolgáltatnak indokot:

az adós által juttatott ingyenes előny, feltéve, hogy arra a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőző négy évnél nem korábban került sor (az InsO 134. szakasza);

a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőző tíz évben a hitelezők hátrányos helyzetbe hozásának szándékával az adós által végzett cselekmény, amennyiben a másik fél tudott az adós szándékáról (az InsO 133. szakasza); ez az időtartam azonban mindössze négy év, ha a cselekmény lehetővé tette a másik fél számára, hogy biztosítékhoz vagy teljesítéshez jusson.

a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőző három hónapon belül az adós által végzett olyan szándékos cselekmény, amely közvetlenül hátrányt jelent a nem elsőbbségi hitelezők számára, ha az adós már fizetési képtelen volt, és ha a másik fél tudott a fizetési képtelenségről (az InsO 132. szakasza (1) bekezdésének 1. pontja);

valamely biztosítékkal nem rendelkező hitelező javára a hitelezőnek nem járó biztosíték vagy kielégítés nyújtását megvalósító szándékos jogcselekmény, ha arra a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését megelőző hónapban kerül sor (az InsO 131. szakasza (1) bekezdésének 1. pontja).

Az összes fenti esetben az adós és az előnyhöz jutó hitelező büntetőjogi felelőssége is felmerülhet (a büntető törvénykönyv 283–283d. szakasza).

A fogyasztót érintő fizetési képtelenségi eljárások

A fogyasztót érintő fizetési képtelenségi eljárások (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) olyan természetes személyek ügyeivel foglalkoznak, akik nem folytatnak és folytattak üzletszerűen önálló vállalkozói tevékenységet, vagy akik üzletszerűen folytattak önálló vállalkozói tevékenységet, azonban pénzügyi helyzetük szilárd, és velük szemben munkaviszonyból eredő követelés nem áll fenn (az InsO 304. szakasza (1) bekezdésének első mondata). A rendes fizetési képtelenségi eljárással ellentétben a középpontban a vagyon értékesítése helyett a fogyasztó tartozásának elengedése áll.

Az eljárás főként akkor tér el a rendes eljárástól, ha a kérelmet az adós egyedül vagy másokkal együtt terjeszti elő. Ebben az esetben a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló döntést olyan peren kívüli szakasz előzi meg, amelynek célja a hitelezők közötti egyezség elérése egy terv alapján (az InsO 305. szakasza (1) bekezdésének 1. pontja). Amennyiben a peren kívüli egyezség elérésére tett kísérlet sikertelen, az adós a fizetési képtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelmet terjeszthet elő.

Ezt olyan eljárási szakasz követi, amelyben a megindított eljárást a fizetési képtelenségi ügyekben eljáró bíróság felfüggeszti, és lehetőséget ad a hitelezők számára, hogy az adóssal adósságrendezési terv (*Schuldenbereinigungsplan*) alapján egyezsége jussanak. Adósságrendezési terv létrejötte esetén a hitelezők követeléseire a továbbiakban kizárólag az adósságrendezési terv az irányadó, amely a bírósági eljárásban kötött egyezséggel (*Prozessvergleich*) azonos módon hajtható végre (az InsO 308. szakasza (1) bekezdésének második mondata). Ilyen esetben a fizetési képtelenségi eljárás megindítására és a fennmaradó tartozás elengedésére irányuló kérelmeket visszavontnak kell tekinteni (az InsO 308. szakaszának (2) bekezdése). Amennyiben a felek nem egyeznek meg adósságrendezési tervben, egyszerűsített fizetési képtelenségi eljárás lefolytatására kerül sor.

Utolsó frissítés: 13/11/2020

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások meg nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.